

Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Τμήμα Ξένων Γλωσσών Μετάφρασης και Διερμηνείας

Πτυχιακή Εργασία

Ανάλυση του λόγου μίσους για τους μετανάστες
και πρόσφυγες στην Ελλάδα

Αντωνία Σταυρίδου

Ξ2012011

Επιβλέπουσα Διδάσκουσα:

Μαρία Τσίγκου, Μόν. Επίκουρη Καθηγήτρια

Κέρκυρα, Ιούνιος 2018

Η σελίδα είναι σκοπίμως λευκή.

Ανάλυση του λόγου μίσους για τους μετανάστες
και πρόσφυγες στην Ελλάδα.

Αντωνία Σταυρίδου

Περίληψη

Τα μέσα ενημέρωσης αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας μας και για το λόγο αυτό οι απόψεις που εκφράζουν είτε ξεκάθαρα είτε πίσω από μοτίβα λέξεων είναι πολύ σημαντική. Η παρούσα εργασία επιχειρεί να ερευνήσει τις λέξεις που χρησιμοποιούνται σε ειδησεογραφικές ιστοσελίδες για να περιγράψουν τους *μετανάστες* και τους *πρόσφυγες* στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από αναλύσεις συμφραστικών πινάκων και συνάψεων των όρων-κλειδιών (*μετανάστης-πρόσφυγας*) σε δύο διαφορετικές χρονικές περιόδους (2000-2008&2009-2018) εξετάζονται και παρατηρούνται μοτίβα λόγου που διακατέχονται στην πλειονότητα τους από αρνητική σημασιολογική προσωδία, σκιαγραφώντας έτσι μια αρνητική εικόνα για τους *μετανάστες-πρόσφυγες*.

Πίνακας περιεχομένων

Κεφάλαιο 1°	7
Εισαγωγή	7
1. Εισαγωγή	8
Κεφάλαιο 2°	11
Θεωρητικό πλαίσιο	11
2. Θεωρητικό πλαίσιο	12
2.1 Σώματα κειμένων	12
2.2 Συμφράσεις	13
2.3 Συνάψεις	13
2.4 Σημασιολογική προτίμηση και προσωδία (semantic preference and discourse prosody) 14	
2.5 Μέσα ενημέρωσης και διαμόρφωση κοινωνικών απόψεων	14
Κεφάλαιο 3ο	16
Μεθοδολογία	16
3. Μεθοδολογία	17
3.1 Ανάλυση με συμφραστικούς πίνακες (Concordance Analysis)	17
3.2 Ανάλυση με συνάψεις (Collocational Analysis)	18
3.3 Sketch Engine	19
3.3.1 Προτερήματα εργαλείου	19
3.3.2. Ελαττώματα εργαλείου	21
Κεφάλαιο 4°	23
Λέξη-κλειδί: <i>Μετανάστης</i>	23
4. Πρώτες παρατηρήσεις-αποτελέσματα γύρω από τη λέξη <i>μετανάστης</i>	24
4.1. Χρονική Περίοδος 2000-2008	24
4.1.1. Ανάλυση με συμφραστικούς πίνακες (Concordance Analysis)	24
4.1.2. Ανάλυση με συνάψεις (Collocational Analysis)	26
4.2. Χρονική Περίοδος 2009-2018	27
4.2.1. Ανάλυση με συμφραστικούς πίνακες (Concordance Analysis)	28
4.2.2. Ανάλυση με συνάψεις (Collocational Analysis)	30
Κεφάλαιο 5°	31
Λέξη-κλειδί: <i>Πρόσφυγας</i>	31
5. Πρώτες παρατηρήσεις-αποτελέσματα γύρω από τη λέξη <i>πρόσφυγας</i>	32
5.1. Χρονική περίοδος 2000-2008	32

5.1.1.	Ανάλυση με συμφραστικούς πίνακες (Concordance Analysis)	32
5.1.2.	Ανάλυση με συνάψεις (Collocational Analysis)	32
5.2.	Χρονική περίοδος 2009-2018.....	33
5.2.1.	Ανάλυση με συμφραστικούς πίνακες (Concordance Analysis)	33
5.2.2.	Ανάλυση με συνάψεις (Collocational Analysis)	34
Κεφάλαιο 6°		35
Συμπεράσματα - Τελικές παρατηρήσεις.....		35
6. Συμπεράσματα – Τελικές παρατηρήσεις.....		36
Βιβλιογραφία.....		38
Παράρτημα.....		39

Κεφάλαιο 1^ο

Εισαγωγή

1. Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία αποτελεί Πτυχιακή Εργασία στο πλαίσιο των προπτυχιακών σπουδών του Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας, της Σχολής Ιστορίας και Μετάφρασης-Διερμηνείας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Η πτυχιακή εργασία συνδέεται άμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του Τμήματος καθώς τοποθετείται ανάμεσα στην γλωσσολογία, την ανάλυση λόγου και την κοινωνική επιστήμη.

Τα μέσα ενημέρωσης έπαιζαν ανέκαθεν πολύ σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση απόψεων και δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις όπου τα μέσα αυτά περνούσαν ξενοφοβικά και ρατσιστικά μηνύματα μέσω της φρασεολογίας που χρησιμοποιούσαν.

Για αυτό και σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει το λόγο με τον οποίο περιγράφονται οι μετανάστες και οι πρόσφυγες στην Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα αν ο λόγος αυτός διακρίνεται από γλώσσα μίσους ή όχι. Ένα τέτοιο θέμα, φυσικά, είναι ιδιαίτερα ευρύ για να αναπτυχθεί εκτενώς στα πλαίσια μιας προπτυχιακής εργασίας και για αυτό, επιλέχθηκε να παρατηρηθεί η γραπτή γλώσσα με την οποία περιγράφονται οι μετανάστες και οι πρόσφυγες από τις ενημερωτικές-δημοσιογραφικές πηγές του διαδικτύου.

Ο λόγος που επιλέχθηκε το συγκεκριμένο θέμα είναι διότι η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει δεχθεί μεγάλα μεταναστευτικά και προσφυγικά ρεύματα τα τελευταία χρόνια και συγχρόνως έχει δει την άνοδο ακροδεξιών και ξενοφοβικών κομμάτων και ιδεολογιών όπως το κόμμα της Χρυσής Αυγής, ένα κόμμα με ιδιαίτερα εθνικιστές αντιλήψεις, στην Ελληνική Βουλή. Επομένως, σε αυτό το κοινωνικο-πολιτικό πλαίσιο θεωρήθηκε σημαντικό να ερευνηθεί πώς περιγράφονται αυτά τα γεγονότα από τα ελληνικά μέσα ενημέρωσης τον 21ο αιώνα όπου υποτίθεται ότι οι κοινωνίες

και ανάμεσα σε αυτές και οι ελληνική θα έπρεπε να έχουν ξεπεράσει τις ξενοφοβικές τάσεις του παρελθόντος.

Στα κεφάλαια που ακολουθούν παρουσιάζεται η θεωρητική βάση πάνω στην οποία στηρίζεται η ανάλυση του θέματος. Πιο συγκεκριμένα, εξηγείται τι είναι τα σώματα κειμένων και πώς δημιουργείται ένα σώμα κειμένων. Στη συνέχεια περιγράφεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα εργασία όπως και τα προβλήματα που αντιμετωπιστήκαν στην δημιουργία του σώματος κειμένου. Στο τέταρτο κεφάλαιο ξεκινάει η ανάλυση του σώματος κειμένων με βάση τη λέξη *μετανάστης* και όλα τα συναφή παράγωγα της ενώ στο πέμπτο κεφάλαιο, η εργασία επικεντρώνεται στην ανάλυση της λέξης *πρόσφυγας* και στα συναφή παράγωγα της λέξης αυτής. Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται τα τελικά συμπεράσματα της έρευνας και δίνεται το εφελτήριο για περαιτέρω έρευνα στο μέλλον.

Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία της παρούσας εργασίας συνοψίζεται στην ανάλυση σώματος κειμένων με βάση λίστες συχνότητας (frequency lists) και κατ'επέκταση με βάση συμφραστικούς πίνακες (concordance analysis) και συνάψεις (collocational analysis) που αφορούν τις λέξεις *μετανάστης* και *πρόσφυγας* καθώς και τα συναφή παράγωγα τους, σε δύο διαφορετικές χρονικές περιόδους (2000-2008 & 2009-2018). Για την ανάλυση διεξήχθη βιβλιογραφική έρευνα αρχικά σχετικά με τον τρόπο δημιουργίας ενός σώματος κειμένων και στη συνέχεια σχετικά με τον τρόπο ανάλυσης του συγκεκριμένου σώματος κειμένων. Βασικός γνώμονας της βιβλιογραφικής έρευνας ήταν η μεθοδολογία ανάλυσης όπως αυτή περιγράφεται από τον Baker (2006) αλλά

και από τους Γούτσο& Φραγκάκη (2015).

Ωστόσο είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η έρευνα είχε κάποιους περιορισμούς. Ένας από τους όποιους ήταν ο περιορισμός στο γραπτό ενημερωτικό λόγο που προέρχεται από το Διαδίκτυο. Για το λόγο αυτό, αποκλείστηκαν πηγές όπως άρθρα από έντυπες εφημερίδες και ενημερωτικά δελτία στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο. Επίσης, ένας σημαντικός περιορισμός ήταν το γεγονός ότι τα ηλεκτρονικά ενημερωτικά κείμενα που αφορούσαν την περίοδο 2000-2008 ήταν πολύ λιγότερα σε αριθμό και επομένως, τα αποτελέσματα που αφορούσαν αυτήν την χρονική περίοδο ερμηνεύτηκαν με πολλές επιφυλάξεις.

Κεφάλαιο 2^ο

Θεωρητικό πλαίσιο

2. Θεωρητικό πλαίσιο

2.1 Σώματα κειμένων

Έχουν γραφτεί αρκετά για τα σώματα κειμένων και για τη χρησιμότητά τους στην έρευνα της γλώσσας. Αλλά προτού αναφερθεί η χρησιμότητά τους είναι καλό να εξηγηθεί τι είναι όπως και τι δεν είναι ένα σώμα κειμένων.

Σύμφωνα με τον Sampson, όπως παρατίθεται από τους Γούτσο & Φραγκάκη (2015:15), σώμα κειμένων είναι «ένα εκτεταμένο δείγμα αυθεντικής χρήσης της υπό εξέταση γλώσσας, που συγκροτείται και χρησιμοποιείται ως πηγή στοιχείων για τη δημιουργία ή εξέταση υποθέσεων για τη φύση της γλώσσας». Στο παραπάνω ορισμό, όπως σχολιάζουν οι συγγραφείς ιδιαίτερη σημασία δίνεται στη λέξη *δείγμα* που δηλώνει ότι τα σώματα κειμένων αποτελούν ένα δείγμα του λόγου καθώς θα ήταν αδύνατο να συλλεχθούν και να αποθηκευτούν όλα τα κείμενα και γενικά οποιαδήποτε γλωσσική παραγωγή.

Επομένως, ένα σώμα κειμένου δεν αποτελεί παρά ένα δείγμα της υπό εξέτασης γλώσσας, το οποίο οφείλει να είναι συγχρόνως και αντιπροσωπευτικό αυτής. Έτσι, σώματα κειμένων είναι κάθε «πεπερασμένη συλλογή μηχανο-αναγνώσιμων κειμένων, επιλεγμένων έτσι ώστε να είναι όσο το δυνατό πιο αντιπροσωπευτική μιας γλώσσας ή γλωσσικής ποικιλίας» (McEnery & Wilson στο Γούτσος & Φραγκάκη (2015: 16).

Από τον παραπάνω ορισμό, μπορούμε να καταλάβουμε επίσης ότι τα σώματα κειμένων μπορεί να είναι γενικά, να περιλαμβάνουν δηλαδή κείμενα, προφορικά ή γραπτά από το σύνολο της γλωσσικής παραγωγής αλλά και ειδικά. Ειδικά μπορεί να είναι σώματα που εξετάζουν μια συγκεκριμένη γλωσσική ποικιλία όπως για παράδειγμα ένα γλωσσικό ιδίωμα ή τα χαρακτηριστικά του πολιτικού λόγου.

Ωστόσο, είναι πολύ σημαντικό να κατανοηθεί ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ως σώμα κειμένων οποιαδήποτε συλλογή κειμένων. Για να χαρακτηριστεί μια συλλογή κειμένων ως σώμα κειμένων, θα πρέπει να έχουν θεσπιστεί ορισμένα κριτήρια πριν ακόμα συλλεχθούν τα κείμενα. Τα κριτήρια αυτά δεν αφορούν απλώς το πιθανό κοινό θέμα αλλά κυρίως αφορούν τα ποιοτικά και ποσοτικά κριτήρια ανάλυσης. Για παράδειγμα, το Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών δεν αποτελεί σώμα κειμένων καθώς διαφέρει ο λόγος για τον οποίο έχει δημιουργηθεί. Το συγκεκριμένο αρχείο έχει δημιουργηθεί πιθανώς για την ταξινόμηση και αναζήτηση των διατριβών ενώ τα σώματα κειμένων δημιουργούνται με βάση συγκεκριμένα κατά περίπτωση κριτήρια και για να εξεταστούν ορισμένα χαρακτηριστικά-υποθέσεις της γλώσσας.

2.2 Συμφράσεις

Σύμφωνα με τον Baker (2006: 71) με τον όρο σύμφραση εννοούμε «μια λίστα που περιλαμβάνει όλες τις περιπτώσεις εμφάνισης ενός όρου αναζήτησης σε ένα σώμα κειμένου, οι οποίες παρουσιάζονται μαζί με το συγκείμενο τους, δηλαδή με κάποιες λέξεις συνήθως δεξιά και αριστερά από τον όρο που αναζητείται».

2.3 Συνάψεις

Σημαντικό κομμάτι για την ανάλυση της παρούσας εργασίας όπως αναφέρθηκε και παραπάνω είναι οι συνάψεις. Συνάψεις σύμφωνα με τον Baker (2006: 95-96) είναι οι στατιστικά σημαντικές συνεμφάνισεις λέξεων, η μία κοντά στην άλλη. Μέσω των συνάψεων, μπορούμε να κατανοήσουμε βαθύτερα τα νοήματα και τις συσχετίσεις μεταξύ των λέξεων, κάτι που διευκολύνει την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την σημασιολογική προσωδία των λέξεων που χρησιμοποιούνται σε ένα κείμενο.

2.4 Σημασιολογική προτίμηση και προσωδία (semantic preference and discourse prosody)

Όπως αναφέρει ο Πολυμενέας (2010: 245), παραθέτοντας την άποψη του Stubbs: «Η έννοια της σημασιολογικής προτίμησης αναφέρεται στην τάση ενός λεξικού τύπου ή μίας λέξης να συνεμφανίζεται με άλλους λεξικούς τύπους ή λέξεις που μοιράζονται ορισμένα κοινά σημασιολογικά χαρακτηριστικά».

Η σημασιολογική προσωδία, από την άλλη, συνδέεται με την απόδοση αξιολογικού νοήματος, δηλαδή ο ομιλητής ή ο συντάκτης είναι αυτός που επιλέγει να αποδώσει ένα επιπλέον νόημα ανάλογα με τα συναισθήματα και τη στάση που έχει (Sinclair και Partington στο Πολυμενέας 2010: 245),

2.5 Μέσα ενημέρωσης και διαμόρφωση κοινωνικών απόψεων

Αρκετές προηγούμενες μελέτες έχουν δείξει ότι ο τρόπος με τον οποίον παρουσιάζονται τα γεγονότα στα διάφορα μέσα ενημέρωσης και ιδιαίτερα ο τρόπος με τον οποίο περιγράφονται λεκτικά τα πρόσωπα των γεγονότων έχει μεγάλη επίδραση στον σχηματισμό απόψεων από τους αναγνώστες-δέκτες των νέων. Για παράδειγμα, στους Γούτσος & Φραγκάκη (2015) βλέπουμε πώς διάφορα περιοδικά και ενημερωτικά άρθρα αλλά και ειδήσεις εφημερίδων χειρίζονται τον λόγο σχετικά με τα δύο φύλα. Αυτό που ανακάλυψαν οι δύο ερευνητές είναι ότι υπάρχει σαφής ανισορροπία στην εκπροσώπηση των δύο φύλων στον Τύπο, τόσο στην συχνότητα εμφάνισης όσο και, κυρίως μάλιστα, στην αναπαράστασή τους. Δηλαδή, το ανδρικό φύλο, παρουσιάζόταν με πιο ευνοϊκούς χαρακτηρισμούς ενώ το γυναικείο φύλο με πιο υποτιμητικές εικόνες.

Ακόμη, ενδιαφέροντα αποτελέσματα έχει και η έρευνα της Χατζηδάκη (στο Γούτσος

& Φραγκάκη 2015: 161-162). Η έρευνα της αφορά τον λόγο των γυναικείων και ανδρικών περιοδικών και ένα από τα συμπεράσματα της είναι ότι το κύριο κοινό χαρακτηριστικό των περιοδικών αυτών είναι τα λεξικά συμπλέγματα τροπικότητας όπως «θα πρέπει», «για να μην», «καλό θα ήταν», τα οποία δείχνουν ότι « η δεοντική τροπικότητα αποτελεί ένα ισχυρό ρητορικό εργαλείο για τη διαιώνιση στερεοτυπικών αντιλήψεων για τα φύλα, αλλά και τη διάδοση της ιδεολογίας των περιοδικών».

Άλλο ένα παράδειγμα της επιρροής του Τύπου στη διαμόρφωση απόψεων είναι και αυτό που παρουσιάζεται από τους Baker, Gabrielatos, & McEnery (2013: 1) σχετικά με την αναπαράσταση των μουσουλμάνων στον Βρετανικό Τύπο. Στη συγκεκριμένη έρευνα παρατηρείται, ότι οι εφημερίδες εγκαθιστούν, μεταξύ άλλων, μια απόσταση μεταξύ των μεταναστών-προσφύγων και των γηγενών καθώς στα άρθρα κυριαρχούν μοτίβα που δημιουργούν το δίπολο *εμείς-αυτοί*.

Κεφάλαιο 3ο

Μεθοδολογία

3. Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την παρούσα εργασία βασίζεται στην μεθοδολογία ανάλυσης όπως αυτή περιγράφεται από τον Baker (2006: 92-93). Πιο συγκεκριμένα, ακολουθήθηκαν τα βήματα σχετικά με τους συμφραστικούς πίνακες (concordances) και τις συνάψεις (collocations).

Αυτά τα βήματα, επιλέχθηκαν να ακολουθηθούν σε δύο υποσώματα. Το πρώτο υπόσωμα αφορά την χρονική περίοδο 2000 μέχρι 2008 και το δεύτερο αφορά την περίοδο 2009 μέχρι 2018.

3.1 Ανάλυση με συμφραστικούς πίνακες (Concordance Analysis)

Τα βήματα που ακολουθεί ο Baker (2006: 92-93) σχετικά με τους συμφραστικούς πίνακες είναι τα εξής:

1. Δημιουργία σώματος κειμένων ή πρόσβαση σε ένα σώμα κειμένων
2. Επιλογή του όρου αναζήτησης (στην συγκεκριμένη περίπτωση *μετανάστης* και *πρόσφυγας*) έχοντας υπόψη ότι οι όροι αυτοί μπορεί να έχουν και παράγωγα, να αντικαθιστούνται από αντωνυμίες ή ονόματα προσώπων
3. Δημιουργία συμφραστικού πίνακα με τον όρο αναζήτησης
4. «Καθαρισμός» του πίνακα από επαναλήψεις ή άλλες σειρές που δεν είναι σχετικές, όπως για παράδειγμα αν έχουμε τον όρο *μεταναστευτικά* και αναφέρεται σε πουλιά
5. Ταξινόμηση του όρου αναζήτησης με βάση το συγκεκριμένο αριστερά και δεξιά του, ψάχνοντας αποδείξεις για γραμματικά, σημασιολογικά μοτίβα και προσωδίες
6. Αναζήτηση επιπλέον αποδείξεων για την ύπαρξη αυτών των μοτίβων στο σώμα

7. Προσεκτική έρευνα της παρουσίας συγκεκριμένων όρων
8. Αν δεν μπορούν να βρεθούν ή δεν υπάρχουν μοτίβα, τότε ελέγχουμε τον πίνακα για ομοιότητες και μοτίβα ως προς το νόημα ή το λόγο
9. Σημείωση σπανίων ή ανύπαρκτων περιπτώσεων λόγου σύμφωνα με την προσωπική διαίσθηση του ερευνητή και έλεγχος αυτών σε άλλα σώματα κειμένων
10. Δημιουργία υποθέσεων σχετικά με την ύπαρξη των μοτίβων και συσχέτιση αυτών με την παραγωγή και λήψη των κειμένων από τους πιθανούς αναγνώστες.

3.2 Ανάλυση με συνάψεις (Collocational Analysis)

Τα βήματα που ακολουθεί ο Baker (2006: 119-120) σχετικά με τις συνάψεις είναι τα εξής:

Τα βήματα 1 και 2 είναι ίδια με τα βήματα που αφορούν την ανάλυση συμφραστικών πινάκων

3. Δημιουργία λίστας συνάψεων
4. Διαλογή των συνάψεων που θα ερευνηθούν ανάλογα με την βαρύτητα που έχουν
5. Μπορούν οι συνάψεις να ταξινομηθούν σημασιολογικά; Αν ναι, αυτό θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως βάση για πιο λεπτομερή ανάλυση
6. Δημιουργία συμφραστικών πινάκων συνάψεων και έρευνα των μοτίβων ανάλογα με το συγκεκριμένο. Με αυτόν τον τρόπο, θα γίνει δυνατή η ανακάλυψη των κυρίαρχων σημασιολογικών προσωδίων του κειμένου
7. Αμφισβήτηση συμφράσεων που φαίνεται να αμφισβητούν ή είναι αντίθετες από τον ορισμό ενός λήμματος.

8. Έρευνα των σειρών των συμφραστικών πινάκων που δεν περιέχουν συνάψεις. Τι σημασιολογικές προσωδίες υπάρχουν εδώ; Υποστηρίζουν ή αναιρούν αυτά που βρέθηκαν από την ανάλυση των συνάψεων;

9. Πώς συσχετίζονται οι συνάψεις μεταξύ τους;

10. Δημιουργία υποθέσεων σχετικά με την ύπαρξη μοτίβων λόγου δίπλα σε συνάψεις και συσχέτιση αυτών με την δημιουργία και λήψη του κειμένου από τους πιθανούς αναγνώστες.

3.3 Sketch Engine

Αρχικά, δημιουργήθηκαν ορισμένα πιλοτικά σώματα κειμένων, μέχρι που διαμορφώθηκε το τελικό σώμα κειμένων της παρούσας εργασίας με 1.768.268 λέξεις. Για την συγκέντρωση των κειμένων επιλέχθηκε το πρόγραμμα Sketch Engine για αρκετούς λόγους.

3.3.1 Προτερήματα εργαλείου

Πρώτος από όλους είναι η οικονομία χρόνου. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα δίνει στον χρήστη, μεταξύ άλλων¹, τη δυνατότητα να δημιουργήσει μόνος του νέα σώματα κειμένων με τέσσερις τρόπους. Ο πρώτος τρόπος είναι ο χρήστης να «ανεβάσει» στο πρόγραμμα, από τον υπολογιστή του αρχεία σε μορφή txt. Ο δεύτερος τρόπος είναι να κάνει αντιγραφή-επικόλληση τα κείμενα. Ο τρίτος και ο τέταρτος τρόπος αφορούν αποκλειστικά κείμενα που προέρχονται από το διαδίκτυο. Πιο συγκεκριμένα, ο χρήστης μπορεί να δώσει στο πρόγραμμα τους συνδέσμους των ιστοσελίδων που θέλει να «κατεβάσει» ή να δώσει ορισμένες λέξεις-κλειδιά (seeds words) και στη

¹ Το Sketch Engine διαθέτει έτοιμα σώματα κειμένων σε εκατοντάδες γλώσσες, που προσφέρονται για κάθε είδους ανάλυση.

συνέχεια το πρόγραμμα θα αναζητήσει αυτές τις λέξεις είτε σε όλο το διαδίκτυο είτε σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες, εφόσον αυτό καθοριστεί από τον χρήστη. Στη συνέχεια το πρόγραμμα δημιουργεί το σώμα κειμένων

Στην παρούσα εργασία δόθηκαν ως λέξεις-κλειδιά (seed words) οι λέξεις *μετανάστης*, *πρόσφυγας* και τα συναφή παράγοντα τους. Ακόμη, επιλέχθηκαν να αναζητηθούν αυτές οι λέξεις τόσο στις ιστοσελίδες δημοφιλών εφημερίδων όπως Τα Νέα, η Καθημερινή, το Βήμα κ.ά, αλλά και σε εφημερίδες ή ιστοσελίδες διαφορετικών πολιτικών κατευθύνσεων όπως ο Ριζοσπάστης και η Χρυσή Αυγή. Επιπλέον, οι λέξεις αυτές αναζητήθηκαν και σε τοπικές ηλεκτρονικές εφημερίδες περιοχών και πόλεων που δέχθηκαν μεγάλες μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές τα τελευταία χρόνια. Ο λόγος που επιλέχθηκε αυτή η αναζήτηση είναι για να μπορέσει η παρούσα εργασία να αναλύσει τον λόγο αναφορικά με τους πρόσφυγες από διάφορες πλευρές της κοινωνίας. Δηλαδή από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές και με διαφορετικές πολιτικές ιδεολογίες ώστε να μπορέσει να εξαχθεί μια πιο σφαιρική εικόνα όσον αφορά τους μετανάστες-πρόσφυγες.

Στη συνέχεια, αφού δημιουργηθεί το σώμα κειμένου, ο χρήστης έχει τη δυνατότητα να κάνει τις αναλύσεις που επιθυμεί, είτε εξαγοντας μια λίστα λέξεων (wordlist) είτε κάνοντας συνάψεις (concordances) ή λίστες συχνότητας (frequency lists). Ακόμη μια χρήσιμη δυνατότητα που δίνει το Sketch Engine, είναι και το Word Sketch. Με την επιλογή αυτή, το πρόγραμμα δημιουργεί μια περίληψη της συμπεριφοράς της υπό εξέταση λέξης ως προς την γραμματική της αλλά και ως προς τις συνάψεις της.

Έτσι, το συγκεκριμένο εργαλείο, επιτρέπει στον χρήστη να δημιουργήσει πολύ γρήγορα μεγάλα σώματα κειμένων -κάτι που αν το έκανε χειροκίνητα θα έπαιρνε πολύ χρόνο και κόπο, αλλά και να κάνει τις αναλύσεις του στο ίδιο το πρόγραμμα

είτε σε διαφορετικό – αν το επιθυμεί – καθώς υπάρχει η δυνατότητα να «κατεβάσει» το σώμα κειμένου που δημιούργησε σε μορφή txt που είναι και η πιο συνήθης μορφή αρχείου που δέχονται σχεδόν όλα τα εργαλεία που ασχολούνται με την ανάλυση σωμάτων κειμένων (Wordsmith, Antconc και άλλα).

3.3.2. Ελαττώματα εργαλείου

Φυσικά, όπως κάθε ηλεκτρονικό πρόγραμμα, έτσι και το Sketch Engine είχε και τα ελαττώματα του. Κάποια από αυτά είναι ότι παρόλο που οφείλει να μην δέχεται το κείμενο διαφημίσεων ή του μενού της ιστοσελίδας, σε ορισμένες περιπτώσεις αυτό δεν γινόταν, με αποτέλεσμα να κατεβαίνουν περιττές πληροφορίες όπως για παράδειγμα η πολιτική των ιστοσελίδων για τα cookies. Άλλο ένα πρόβλημα ήταν ότι ορισμένες φορές δεν αναγνώριζε και δεν κατέβαζε και τον τίτλο του άρθρου μαζί με το κείμενο ή αν τα άρθρα διέθεταν και σχολιασμό από τους χρήστες της εφημερίδας, τότε κατέβαζε και το κείμενο των σχολίων, πράγμα που στη συγκεκριμένη έρευνα δεν ήταν ζητούμενο καθώς αυτό που ερευνάται είναι ο επίσημος δημοσιευμένος λόγος από τα μέσα ενημέρωσης και όχι από τους αναγνώστες τους. Επομένως σε αυτές τις περιπτώσεις έπρεπε να είναι ιδιαίτερα προσεκτική η ανάλυση του σώματος ώστε να μην ληφθούν υπόψη οι σχετικές συνάψεις που προέρχονταν από τα σχόλια των χρηστών, καθώς το πρόγραμμα δεν επιτρέπει στον χρήστη να επέμβει στο κείμενο και να σβήσει τις άχρηστες πληροφορίες.

Άλλο ένα μειονέκτημα του εργαλείου αυτού είναι ότι δεν δίνει αρκετές πληροφορίες για τα κείμενα που προέρχονται από το διαδίκτυο, όπως ημερομηνία ή συντάκτη, με αποτέλεσμα ο χρήστης να πρέπει να επισημειώσει μόνος του αυτές τις πληροφορίες, κάτι που είναι ιδιαίτερα χρονοβόρο όταν έχει 1000 και άνω αρχεία.

Ακόμη, το πρόγραμμα αυτό έχει όριο «εντολών» που μπορεί να δώσει ο χρήστης. Για παράδειγμα, κατά την διάρκεια της επισημείωσης των αρχείων, μετά τα 120 περίπου αρχεία το πρόγραμμα έβγαζε ένα μήνυμα το οποίο έλεγε ότι ο χρήστης έχει ξεπεράσει το όριο των «εντολών» (requests) που μπορεί να κάνει μέσα σε ένα λεπτό, ώρα, ημέρα, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να δουλέψει .

Επιπλέον μειονέκτημα του εργαλείου μπορεί να θεωρηθεί ότι δεν είναι εντελώς δωρεάν. Ως απλός χρήστης, μπορεί κανείς να χρησιμοποιήσει το εργαλείο δωρεάν για ένα μήνα αλλά υπάρχει όριο του 1 εκ. λέξεων όσον αφορά τα σώματα κειμένων. Στη συνέχεια υπάρχει μια μικρή συνδρομή ανάλογα με το είδος του χρήστη (ερευνητής, φοιτητής κτλ), που ωστόσο μπορεί να αυξηθεί αν, για παράδειγμα, ο χρήστης θέλει το όριο στα σώματα κειμένων να είναι άνω του 1 εκ. λέξεων. Βέβαια, υπάρχει και η δυνατότητα της δωρεάν χρήσης του εργαλείου αν το Πανεπιστήμιο ή ο οργανισμός στον οποίο ο χρήστης ανήκει έχει κάνει συνδρομή στο συγκεκριμένο εργαλείο.

Παρόλα αυτά, τα προτερήματα του προγράμματος που αφορούν κυρίως την ευκολία χρήσης και την εξοικονόμηση χρόνου θεωρώ είναι σημαντικά και για αυτό το λόγο επιλέχθηκε ως κύριο εργαλείο συγκέντρωσης και ανάλυσης της παρούσας εργασίας.

Κεφάλαιο 4^ο

Λέξη-κλειδί: *Μετανάστης*

4. Πρώτες παρατηρήσεις-αποτελέσματα γύρω από τη λέξη μετανάστης

4.1. Χρονική Περίοδος 2000-2008

Ξεκινώντας την ανάλυση του σώματος κειμένων παρατηρείται ότι τα αρχεία που αφορούν την περίοδο 2000 με 2008 είναι αρκετά λιγότερα σε αριθμό σε σχέση με τα αρχεία της περιόδου 2009 με 2018. Αυτό είναι πιθανό να οφείλεται στην αδυναμία ψηφιοποίησης παλαιότερων αρχείων. Όμως, καθώς τα αποτελέσματα είναι λιγότερα, τα συμπεράσματα πρέπει να εξαχθούν με επιφυλάξεις και να διασταυρωθούν με άλλα σώματα κειμένων, εφόσον είναι διαθέσιμα.

4.1.1. Ανάλυση με συμφραστικούς πίνακες (Concordance Analysis)

Σε πρώτο επίπεδο, επιλέχθηκε να γίνει μια αρχική ανάλυση με βάση τους συμφραστικούς πίνακες και χρησιμοποιώντας συγχρόνως τη δυνατότητα εξαγωγής λιστών συχνότητας, έτσι ώστε να προκύψει μια πρώτη ματιά των πιο συχνών μοτίβων που επικρατούν στο υπόσωμα αυτής της περιόδου. Πιο συγκεκριμένα εξάχθηκαν λίστες συχνότητας με βάση το λήμμα και τη λέξη αριστερά και δεξιά της λέξης-κλειδί (Key Word In Question), που στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι όλες οι λέξεις που ξεκινάνε με «μεταν», έτσι ώστε να δοθεί μια πρώτη εικόνα των λεκτικού περιβάλλοντος όλων των παραγώγων της λέξης *μετανάστης* που υπάρχουν την περίοδο 2000-2008.

Ακολουθώντας, λοιπόν, τα βήματα του Baker, για τους συμφραστικούς πίνακες, ξεκινάει η ανάλυση, ταξινομώντας αλφαβητικά τόσο τις λέξεις υπό αναζήτηση (KWIQ) αλλά και τις λέξεις αριστερά και δεξιά τους ώστε να μπορέσει να

πραγματοποιηθεί μια πιο εις βάθος ανάλυση του περικειμένου και των μοτίβων που σχηματίζει το συγκεκριμένο λήμμα.

Εξάγοντας, στη συνέχεια τη λίστα συχνότητας, αυτό που παρατηρείται εξ'αρχής είναι ότι μεγάλη συχνότητα έχουν λέξεις που δεν δίνουν κάποια θετική ή αρνητική σημασιολογική προσωδία στη λέξη που προσδιορίζουν όπως «ο», «στου», «με». Ωστόσο, υπάρχουν και άλλες οι οποίες παρουσιάζουν μεγάλη συχνότητα και δίνουν και σημαντικές πληροφορίες για την λέξη που προσδιορίζουν, όπως «οικονομικός» «αριθμός» ως λέξη αλλά και ως κανονικός αριθμός, «υποδοχή», «παράνομος», «παλιός», «πολιτική», «ρεύμα», «ροή, και «πληθυσμός» ανάμεσα στις πιο συχνές. (Εικόνες 1,2). Από αυτές τις λέξεις, μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι το θέμα της μετανάστευσης αντιμετωπίζεται προφανώς ως ένα πρόβλημα, το οποίο χρειάζεται τη δημιουργία μιας *πολιτικής*, καθώς πολλοί μετανάστες είναι *παράνομοι* αλλά και διότι τα μεταναστευτικά *ρεύματα* είναι πολλά σε *αριθμό*.

Ιδιαίτερη εντύπωση κάνει το γεγονός ότι το επίθετο *παράνομος* εμφανίζεται στα πρώτα 10 πιο συχνά λήμματα που συνοδεύουν τη λέξη *μετανάστης* στα αριστερά της, ωστόσο το αντώνυμο της, το επίθετο *νόμιμος* εμφανίζεται ελάχιστες φορές . Αυτό ίσως να οφείλεται στο γεγονός ότι το σώμα κειμένου που καλύπτει την περίοδο 2000-2008 είναι πολύ μικρό σε μέγεθος και έτσι δεν μπορεί να διασταυρωθεί αν πράγματι το λήμμα *νόμιμος* δεν είναι συχνό στο πλαίσιο αυτής της χρονικής περιόδου. Για αυτό το λόγο, οφείλουμε να το ψάξουμε και σε άλλα σώματα κειμένου όπως το ΣΕΚ². Ωστόσο, καθώς το ΣΕΚ δεν δίνει τη δυνατότητα να επιλέξουμε τη χρονολογική περίοδο που θέλουμε να ψάξουμε, αποφασίστηκε να αναζητηθεί η συχνότητα αυτής της λέξης στο *Ηλεκτρονικό Σώμα Κειμένων Ελληνικής γλώσσας*, όπου και εκεί παρατηρούμε ότι το επίθετο *νόμιμος* σπάνια συνδυάζεται με το λήμμα *μετανάστης*.

² ΣΕΚ: Σώμα Ελληνικών Κειμένων, <http://sek.edu.gr/>

Συνεχίζοντας τώρα σε μια πιο βαθειά ανάλυση, πέρα από τη συχνότητα των λέξεων δίπλα από την λέξη-κλειδί και δίνοντας έμφαση στο συγκεκριμένο, διακρίνονται μοτίβα, τα οποία αναφέρονται στην υποδοχή των μεταναστών, στην ανάγκη εκμάθησης της γλώσσας, ακόμη και στη συνεισφορά τους στην κοινωνία μέσω της εργασίας. (Εικόνα 3). Ωστόσο, το γεγονός ότι αυτά τα παραδείγματα είναι λίγα σε αριθμό, μπορεί να ερμηνευθεί ως απόδειξη ότι επικρατεί κυρίως μια ξενοφοβική στάση ως προς τους μετανάστες.

4.1.2. Ανάλυση με συνάψεις (Collocational Analysis)

Λαμβάνοντας υπόψη τα πρώτα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ανάλυση των συμφραστικών πινάκων, συνεχίζεται η ανάλυση, επικεντρώνοντας στις συνάψεις που έχει το λήμμα *μετανάστης*. Ακολουθώντας και πάλι τα βήματα που προτείνει ο Baker, και αναφέρονται παραπάνω στη μεθοδολογία, εξάγονται λίστες συνάψεων του λήμματος *μετανάστης* και των παραγώγων του.

Δημιουργώντας λίστες συχνότητας με βάση στατιστικά τεστ όπως το MI (Mutual Information)³ και το Log-Likelihood⁴ μεταξύ άλλων, παρατηρούνται και πάλι συνάψεις με αρνητική σημασιολογική προσωδία, καθώς δηλώνουν την ύπαρξη προβλημάτων είτε για τους ίδιους τους μετανάστες, όπως για παράδειγμα: «αν πάρουμε υπόψη μας ότι οι μετανάστες αμείβονται πολύ πιο χαμηλά από τους εγχώριους [...]» είτε για χώρα: «[...]οικονομικές επιπτώσεις της έλευσης των μεταναστών στην Ελλάδα[...]

³Αμοιβαία πληροφορία, σύμφωνα με τους Γούτσο & Φραγκάκη (2015;84): «Προκύπτει από τη σύγκριση της πραγματικής συνεμφάνισης δύο λέξεων με την αναμενόμενη συνεμφάνισή τους αν απαντούσαν σε τυχαία σειρά. Αποτελεί μέτρο της αμοιβαίας έλξης μεταξύ των λέξεων και της σύνδεσής τους, αλλά όχι της βεβαιότητας για τη σύνδεση. Δίνει έμφαση σε λέξεις χαμηλής συχνότητας».

⁴ Λογαριθμική πιθανότητα, σύμφωνα με τους Γούτσο & Φραγκάκη (2015;84): «Συνυπολογίζει τη συχνότητα συνεμφάνισης, τη συχνότητα κάθε λέξης χωριστά και τη συχνότητα ζευγών που δεν περιλαμβάνουν ούτε τη μία ούτε την άλλη λέξη, σε σχέση με ένα φυσικό λογάριθμο».

Άλλες συνήθειες συνάψεις σχετίζονται με την εισροή των μεταναστών στην Ελλάδα, την ένταξη τους και την εκπαίδευση τους, και την θέσπιση μεταναστευτικής πολιτικής, πράγμα που επιβεβαιώνει και τα μοτίβα που παρατηρήθηκαν στην ανάλυση με τους συμφραστικούς πίνακες.

Επομένως, τα συμπεράσματα που βγήκαν στην προηγούμενη ενότητα, μπορεί να ειπωθεί ότι επιβεβαιώνονται ακόμη και όταν εξετάζεται το υποσώμα μέσω των συνάψεων.

4.2. Χρονική Περίοδος 2009-2018

Τα αποτελέσματα αυτής της περιόδου γύρω από το λήμμα *μετανάστης* είναι πολύ περισσότερα σε αριθμό και το μέγεθος του υποσώματος αυτής της περιόδου είναι σημαντικά μεγαλύτερο. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι την περίοδο αυτή η ψηφιοποίηση των αρχείων αλλά και η ενημέρωση από το Διαδίκτυο είναι πολύ πιο διαδεδομένη σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο, οπότε και υπάρχει μεγαλύτερος όγκος κειμένων.

Ωστόσο, ένας επιπλέον λόγος είναι η αύξηση της μετανάστευσης προς την Ελλάδα την τελευταία δεκαετία (Κοτζαμάνης και Καρκούλη 2016:1-2), κατά την οποία οι εισροές μεταναστών και προσφύγων από πεδία πολέμου, όπως η Συρία, ήταν μεγάλες σε πλήθος και σε συχνότητα. Επομένως, είναι λογικό να έχουν γραφτεί περισσότερα ειδησεογραφικά άρθρα για αυτό το φαινόμενο τη συγκεκριμένη περίοδο.

4.2.1. Ανάλυση με συμφραστικούς πίνακες (Concordance Analysis)

Ακολουθώντας την ίδια διαδικασία που αναφέρθηκε παραπάνω για την περίοδο 2000-2008, αυτό που παρατηρείται είναι ότι υπάρχουν πολλοί λεξικοί τύποι που δεν έχουν κάποια σημασιολογική προσωδία όπως «και, των, οι, τους», κάτι που παρατηρείται και στην προηγούμενη χρονική περίοδο. Αυτό φυσικά μπορεί να οφείλεται στην ίδια την ελληνική γλώσσα και όχι τόσο στο συγκεκριμένο σώμα κειμένων, όπως μπορεί να παρατηρηθεί κάνοντας μια αναζήτηση σε άλλα σώματα κειμένων.

Σε δεύτερη ανάλυση όμως, ψάχνοντας τα λήμματα γύρω από τη λέξη *μετανάστης* και τα παράγωγα της, παρατηρείται μεγαλύτερη ποικιλία επιθέτων που προσδιορίζουν το λήμμα *μετανάστης* όπως «παράνομος», «υπουργός», [αριθμός], «οικονομικός», «υπουργείο», «νόμιμος», «παράτυπος» (Εικόνα 5).

Στη συνέχεια, κάνοντας και πάλι μια πιο βαθειά ανάλυση, ψάχνοντας για περισσότερα μοτίβα ανάμεσα στο συγκεκριμένο του όρου αναζήτησης, παρατηρούνται πολλές περιπτώσεις που αναφέρονται στους όρους *μεταναστευτική πολιτική* και *μεταναστευτικό κώδικα* (Εικόνα 6), πράγμα που δηλώνει την ανάγκη ύπαρξης ενός κώδικα, ενός κανόνα δηλαδή και μιας πολιτικής όσον αφορά τους μετανάστες στην Ελλάδα, καθώς η ύπαρξη τους αποτελεί πρόβλημα. Κάτι τέτοιο φαίνεται και από άλλα μοτίβα, που αναφέρονται στα προβλήματα που προκαλεί η ύπαρξη των μεταναστών στην τοπική κοινωνία, στην οποία εγκαθίστανται. Η ανάγκη μεταναστευτικής πολιτικής είχε παρατηρηθεί και στην προηγούμενη χρονική περίοδο, ωστόσο, σε αυτήν περίοδο, βλέπουμε ότι αυτή η ανάγκη δηλώνεται και με τον *κώδικα* αλλά και ότι το πρόβλημα της μετανάστευσης σκιαγραφείται με περισσότερες λεξικές επιλογές.

Μια πολύ σημαντική παρατήρηση αυτής της περιόδου είναι ότι σε πολλά σημεία, φαίνεται ο όρος του *μετανάστη* να εξισώνεται με αυτόν του *πρόσφυγα* (Εικόνες 7,10). Με άλλα λόγια, *μετανάστης* και *πρόσφυγας* φαίνεται να αποτελούν το ένα και το αυτό για την ελληνική κοινωνία, κάτι όμως που σύμφωνα με τους επίσημους ορισμούς δεν θα έπρεπε να ισχύει. Πιο συγκεκριμένα, *μετανάστης*, σύμφωνα με την *Υπηρεσία Οικονομικών και Κοινωνικών Υποθέσεων του ΟΗΕ*, είναι «όποιος αλλάζει τον τόπο συνήθους κατοικίας του/της, ανεξαρτήτως του λόγου μετανάστευσης ή του νομικού καθεστώτος», ενώ σύμφωνα με την *Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες*, πρόσφυγες είναι «τα άτομα που βρίσκονται εκτός της χώρας καταγωγής τους εξαιτίας του φόβου διώξεων, διαμαχών, γενικευμένης βίας, ή άλλων καταστάσεων που έχουν διαταράξει σοβαρά την έννομη τάξη και, ως αποτέλεσμα, δικαιούνται διεθνούς προστασίας».

Άλλη μια ενδιαφέρουσα παρατήρηση είναι η χρήση των λέξεων «κύμα» και «ροές» για να χαρακτηριστούν οι μεταναστευτικές εισροές στην Ελλάδα (Εικόνες 8,11). Όπως παρατηρεί ο Baker (2006 : 81), παρομοιάζοντας τους πρόσφυγες με τα στοιχεία της φύσης, όπως το κύμα, τότε είναι σαν να τους αποπροσωποποιούμε και να θεωρούμε τη μετανάστευση σαν κάτι το ανεξέλεγκτο, χωρίς να λαμβάνουμε υπόψη τους κοινωνικούς και πολιτικούς λόγους μετανάστευσης.

Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι το λήμμα *μετανάστης* εμφανίζεται μαζί με το επίθετο *παράνομος* έως και τρεις φορές πιο συχνά από το επίθετο *νόμιμος*, αν και τα δύο επίθετα είναι ανάμεσα στα 10 πιο συχνά λήμματα που χρησιμοποιούνται αριστερά από το λήμμα *μετανάστης* (Εικόνα 5), πράγμα που ίσως να δηλώνει ότι οι μετανάστες που έρχονται στην Ελλάδα είναι κυρίως παράνομοι.

4.2.2. Ανάλυση με συνάψεις (Collocational Analysis)

Ακολουθώντας την μεθοδολογία όσον αφορά τις συνάψεις που αναφέρεται στην προηγούμενη ενότητα, παρατηρείται ότι και πάλι οι συνάψεις του λήμματος *μετανάστης* είναι φορτισμένες με αρνητική σημασιολογική προσωδία καθώς κάνουν λόγο για τα προβλήματα που προκύπτουν από την είσοδο των μεταναστών στην χώρα, πχ. «[...]δυσεπίλυτο και ιδιαίτερα σύνθετο ζήτημα της μετανάστευσης και παράνομης μετανάστευσης[...]», που δηλώνει ξεκάθαρα ότι η μετανάστευση είναι ένα πρόβλημα που δεν μπορεί να επιλυθεί εύκολα, καθώς έχει πολλές συνιστώσες. Άλλες συνάψεις του λήμματος κάνουν λόγο για την *μεταναστευτική κρίση* και για την *κατάσταση* που επικρατεί στα νησιά που έχουν δεχθεί τα μεγαλύτερα ποσοστά μετανάστευσης.

Συμπερασματικά, παρατηρείται ότι και πάλι επιβεβαιώνονται οι αρχικές εκτιμήσεις από την ανάλυση των συμφραστικών πινάκων και με την ανάλυση των συνάψεων.

Κεφάλαιο 5^ο

Λέξη-κλειδί: Πρόσφυγας

5. Πρώτες παρατηρήσεις-αποτελέσματα γύρω από τη λέξη πρόσφυγας

5.1. Χρονική περίοδος 2000-2008

Όπως και για το λήμμα *μετανάστης*, έτσι και για το λήμμα *πρόσφυγας*, αυτό που παρατηρείται εξ'αρχής είναι ότι τα άρθρα που περιέχουν αυτόν τον όρο είναι πολύ περισσότερα την περίοδο 2009-2018 από ό,τι την περίοδο 2000-2018.

5.1.1. Ανάλυση με συμφραστικούς πίνακες (Concordance Analysis)

Για άλλη μια φορά, ακολουθώντας τα βήματα του Baker, δημιουργούνται συμφραστικοί πίνακες για το λήμμα *πρόσφυγας* και τα παράγωγα του. Από τους πίνακες, προκύπτουν τα μοτίβα που έχουν να κάνουν με τις κατοικίες και τη διαμονή των προσφύγων. Τα μοτίβα έχουν κυρίως αρνητική σημασιολογική προσωδία καθώς αναφέρονται στην πιθανή κατάρρευση των σπιτιών, ή στην μη ύπαρξη στέγης και στις άθλιες συνθήκες μεταφοράς και μεταχείρισης των προσφύγων (Εικόνα 4).

Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αρκετά από αυτά τα μοτίβα αναφέρονται σε Έλληνες πρόσφυγες που ήρθαν στην Ελλάδα μετά την Μικρασιατική καταστροφή. Επίσης υπάρχουν και μοτίβα που αφορούν τη στήριξη των προσφύγων καθώς γίνεται λόγος για οργανώσεις που στηρίζουν οικογένειες προσφύγων.

Παρόλα αυτά, καθώς το υποσώμα είναι πολύ μικρό και πάλι, είναι συνετό να εξαχθούν αυτά τα πρώτα συμπεράσματα με αρκετές επιφυλάξεις.

5.1.2. Ανάλυση με συνάψεις (Collocational Analysis)

Καθώς το δείγμα είναι πολύ μικρό, οι συνάψεις για αυτή τη χρονική περίοδο δεν έχουν να δώσουν κάποια επιπλέον πληροφορία σχετικά με την θετικά ή αρνητικά

φορτισμένη προσωδία του όρου *πρόσφυγας*, και τα συμπεράσματα που βγήκαν στην ανάλυση των συμφραστικών πινάκων μπορούν να θεωρηθούν επαρκή.

5.2. Χρονική περίοδος 2009-2018

Αναλύοντας τα αποτελέσματα αυτής της περιόδου, παρατηρούνται περισσότερα μοτίβα και συνάψεις γύρω από το λήμμα *πρόσφυγας*, κάτι που είναι φυσικό καθώς το υποσώμα είναι πολύ μεγαλύτερο από το αυτό της προηγούμενης ενότητας,. Ακόμη, γίνεται σαφής αναφορά στο λόγο της εισροής των προσφύγων στην Ελλάδα, δηλαδή στον πόλεμο στην Συρία, κάτι που επιβεβαιώνει τον ορισμό της Ύπατης Αρμοστείας σχετικά με τους πρόσφυγες. Παρόλα αυτά, όπως παρατηρήθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, το λήμμα *πρόσφυγας* χρησιμοποιείται συχνά ως συνώνυμο του λήμματος *μετανάστης*.

5.2.1. Ανάλυση με συμφραστικούς πίνακες (Concordance Analysis)

Ακολουθώντας τα βήματα του Baker, εξάγονται συμφραστικοί πίνακες και με τη βοήθεια των λιστών συχνότητας, παρατηρείται ότι τα κυρίαρχα μοτίβα αυτής της περιόδου αφορούν τις μεγάλες αφίξεις και την αυξομείωση του αριθμού των προσφύγων στην Ελλάδα, τη μετακίνηση τους, την προσφυγική κρίση στην Ευρώπη, τη διαμονή των προσφύγων αλλά και την ανάγκη αντιμετώπισης αυτού του προβλήματος.

Πιο συγκεκριμένα, κυριαρχούν, μεταξύ άλλων, οι λέξεις: ροές, αύξηση, μείωση, διαχείριση, καταυλισμούς (Εικόνες 9,10,11). Τα μοτίβα αυτά συνάγουν αρνητική σημασιολογική προσωδία καθώς δηλώνουν ξεκάθαρα το πρόβλημα που προκαλείται τόσο στην τοπική κοινωνία από την παρουσία των προσφύγων, όσο και στους ίδιους τους πρόσφυγες καθώς οι συνθήκες ζωής τους είναι πολύ άσχημες.

Αξίζει να παρατηρηθεί ωστόσο, ότι μια από τις λέξεις που αναφέρεται στους πρόσφυγες είναι η λέξη *φιλοξενία* (Εικόνα 9). Μια λέξη που δηλώνει θετική σημασιολογική προσωδία από μόνη της, καθώς συχνά χρησιμοποιείται για να δείξει τον ανοιχτό και ευπρόσδεκτο χαρακτήρα των Ελλήνων ως προς τους ξένους.

Επομένως, μπορεί να θεωρηθεί ότι επικρατεί κυρίως μια αρνητική εικόνα ως προς τους πρόσφυγες στην Ελλάδα, σύμφωνα με την ανάλυση των λεξικών τύπων που αναφέρονται σε αυτούς. Ωστόσο, το γεγονός ότι αναφέρονται σε αρκετά σημεία στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ίδιοι οι πρόσφυγες δείχνει ότι ίσως η εικόνα αυτή αλλάζει σιγά σιγά.

5.2.2. Ανάλυση με συνάψεις (Collocational Analysis)

Παρατηρώντας τις λίστες συνάψεων του λήμματος *πρόσφυγας* και των παραγώγων του, παρατηρείται ότι κυριαρχούν οι συνάψεις που παρομοιάζουν τις αφίξεις των προσφύγων με *ροές* και *κύματα* που, όπως αναφέρθηκε και στην περίπτωση των μεταναστών, δημιουργούν την εικόνα του απρόσωπου και ανεξέλεγκτου προβλήματος. Άλλες συνάψεις αφορούν την θέσπιση *πολιτικής* για το ζήτημα των προσφύγων, ενώ άλλες αφορούν την εθνικότητα των προσφύγων (*Σύρων*), την υποδοχή τους στην Ελλάδα και τον *καταυλισμό*, στον οποίο διαμένουν οι πρόσφυγες (Εικόνα 9).

Συμπερασματικά, παρατηρούμε ότι η ανάλυση μέσω των συνάψεων επιβεβαιώνει τα αρχικά συμπεράσματα που εξάγαμε με την βοήθεια των συμφραστικών πινάκων στην προηγούμενη ενότητα.

Κεφάλαιο 6^ο

Συμπεράσματα - Τελικές παρατηρήσεις

6. Συμπεράσματα – Τελικές παρατηρήσεις

Κλείνοντας, είναι σκόπιμο να αναφερθούν εν συντομία όσα παρουσιάστηκαν και αναλύθηκαν. Αρχικά, η εργασία αναφέρθηκε στους σκοπούς της παρούσας έρευνας και παρουσιάστηκε το θεωρητικό πλαίσιο πάνω στο οποίο στηρίχθηκε. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάστηκαν προηγούμενες μελέτες που διαπιστώνουν ότι ο λόγος των άρθρων από εφημερίδες και ειδησεογραφικές ιστοσελίδες είναι πιθανό να επηρεάσει τους αναγνώστες καθώς η επιλογή των λέξεων, είτε συνειδητή είτε ασυνειδητή, που χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν μια είδηση, μπορεί να διακατέχεται από θετική ή αρνητική σημασιολογική προτίμηση και προσωδία.

Στη συνέχεια, περιγράφηκε η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και έγινε σύντομη παρουσίαση του Sketch Engine, του εργαλείου που χρησιμοποιήθηκε για την συλλογή και την ανάλυση του σώματος κειμένων. Έπειτα, ξεκίνησε η ανάλυση των όρων-κλειδιών *μετανάστης-πρόσφυγας* σε δύο διαφορετικές χρονικές περιόδους, (2000-2008 & 2009-2018). Η ανάλυση τους έγινε με τις μεθόδους των συμφραστικών πινάκων και των συνάψεων, όπως αυτές περιγράφονται από τον Baker (2006) και συζητήθηκαν τα αποτελέσματα των αναλύσεων.

Παρατηρήθηκε, κυρίως, ότι στην Ελλάδα, τα ειδησεογραφικά άρθρα, που συλλέχθηκαν από το Διαδίκτυο για την παρούσα έρευνα, περιέχουν κυρίως αρνητικά φορτισμένες λέξεις όταν περιγράφουν θέματα που αφορούν τόσο τους μετανάστες όσο και τους πρόσφυγες. Το φαινόμενο αυτό με την πάροδο του χρόνου συνεχίζει να υφίσταται και φαίνεται να πολλαπλασιάζονται οι εκφραστικοί τρόποι με τους οποίους αποδίδεται η αρνητική σημασιολογική προσωδία.

Ιδιαίτερη περίπτωση αποτελεί το λήμμα *παράνομος*, το οποίο παρατηρείται ότι συνοδεύει τον όρο *μετανάστης* πολύ συχνά, τόσο την χρονική περίοδο 2000-2008 όσο

και την χρονική περίοδο 2009-2018. Αυτό ίσως να δηλώνει ότι η ελληνική κοινωνία αντιλαμβάνεται το θέμα της μετανάστευσης ως παράνομη δραστηριότητα και κατά συνέπεια τους μετανάστες ως κάτι παράνομο.

Επίσης, παρατηρήθηκε ότι οι λέξεις *μετανάστες-πρόσφυγες* κάνουν συχνά την εμφάνισή τους σε παρομοιώσεις που έχουν σχέση με το νερό (*κύματα, ροές*), ένα φυσικό στοιχείο που μπορεί να είναι ανεξέλεγκτο. Επομένως, αυτές οι παρομοιώσεις είναι πιθανό να χρησιμοποιούνται ώστε να δείξουν πως οι αφίξεις των μεταναστών-προσφύγων στη χώρα είναι κάτι το ανεξέλεγκτο.

Επιπλέον, τα άρθρα του Διαδικτύου που αφορούν αυτές τις κοινωνικές ομάδες είναι αυξημένα την τελευταία δεκαετία σε σχέση με την προηγούμενη, πιθανότατα λόγω και των αυξημένων μεταναστευτικών-προσφυγικών αφίξεων στην Ελλάδα, αλλά και λόγω της ψηφιοποίησης των μέσων που δίνει τη δυνατότητα σε περισσότερες «φωνές» να εκφραστούν δωρεάν και ελεύθερα μέσω του Διαδικτύου.

Ακόμη, παρατηρήθηκε ότι οι όροι αυτοί (*μετανάστης-πρόσφυγας*), χρησιμοποιούνται συχνά ως συνώνυμοι, κάτι που δεν συνάδει με τους επίσημους ορισμούς των λέξεων από τους οργανισμούς του ΟΗΕ. Ωστόσο, τα μοτίβα που κυριαρχούν με το λήμμα *πρόσφυγας* αναφέρονται στο πρόβλημα του πολέμου και στην υποδοχή των προσφύγων στη χώρα, κάτι που δεν συμβαίνει με το λήμμα *μετανάστης*.

Εν κατακλείδι, θα ήταν ενδιαφέρουσα η περαιτέρω μελέτη και σύγκριση του λόγου αλλά και της εικονογράφησης που συνοδεύει τα άρθρα. Πιο συγκεκριμένα, η ανάλυση αυτή μπορεί να περιλαμβάνει άρθρα από ειδησεογραφικές πηγές διαφορετικών πολιτικών πεποιθήσεων, καθώς και να λαμβάνει υπόψη της τη δημοτικότητα που μπορεί να έχουν αυτά στους Έλληνες πολίτες ανάλογα με την ηλικία και το επίπεδο μόρφωσης τους.

Βιβλιογραφία

- Γούτσος, Διονύσιος, και Γεωργία Φραγκάκη. 2015. *Εισαγωγή στη γλωσσολογία σωμάτων κειμένων*. <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/1932>.
- ‘Ηλεκτρονικό Σώμα Κειμένων Ελληνικής Γλώσσας’. Ημερομηνία πρόσβασης 17 Ιούνιος 2018. http://web-corpora.net/GreekCorpus/search/?interface_language=el.
- Κοτζαμάνης, Βύρων, και Αλεξάνδρα Καρκούλη. 2016. ‘Οι μεταναστευτικές εισροές στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία: ένταση και βασικά χαρακτηριστικά των παρατύπων εισερχομένων ως και των αιτούντων άσυλο’. *Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων*, Δημογραφικά Νέα, Τεύχος 26ο.
- Πολυμενέας, Γεώργιος. 2010. ‘Σημασιολογική προτίμηση και προσωδία του ΜΕΤΑΝΑΣΤΗΣ στον ελληνικό και κυπριακό τύπο.’ *Πρακτικά 5ης Συνάντησης Εργασίας Μεταπτυχιακών Φοιτητών του Τμήματος Φιλολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 29-31 Μαΐου 2009* Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών, 244–252.
- Baker, Paul. 2006. *Using Corpora in Discourse Analysis*. Bloomsbury Publishing.
- Baker, Paul, Costas Gabrielatos, και Tony McEnery. 2013. ‘Discourse Analysis and Media Attitudes: The Representation of Islam in the British Press. Cambridge: Cambridge University Press.’
https://www.academia.edu/1477754/Baker_P._Gabrielatos_C._and_McEnery_A._2013._Discourse_Analysis_and_Media_Attitudes_The_representation_of_Islam_in_the_British_Press._Cambridge_Cambridge_University_Press.
- ‘Word Sketch - word collocations | Sketch Engine’. Ημερομηνία πρόσβασης 13 Ιούνιος 2018. <https://www.sketchengine.eu/user-guide/user-manual/word-sketch/>.

Παράρτημα

	lemma	Frequency ↓	Freq. / M
1	ο	180	86.6
2	"	9	4.3
3	οικονομικός	8	3.9
4	αριθμός	5	2.4
5	[number]	5	2.4
6	υποδοχή	4	1.9
7	στου	4	1.9
8	με	4	1.9
9	είμαι	4	1.9
10	παράνομος	3	1.4
11	παλιός	3	1.4
12	Χωρίς	3	1.4
13	.	3	1.4
14	συνεπής	2	1.0
15	ποσοστό	2	1.0

Εικόνα 1 Λίστα συχνότητας των λημμάτων που βρίσκονται αριστερά του λήμματος μετανάστης (Χρονική περίοδος 2000-2008).

	lemma	Frequency ↓	Freq. / M
1	.	43	20.7
2	,	40	19.3
3	στου	38	18.3
4	και	21	10.1
5	που	17	8.2
6	πολιτική	12	5.8
7	δεν	11	5.3
8	(	9	4.3
9	από	8	3.9
10	είμαι	7	3.4
11	σε	6	2.9
12	ο	6	2.9
13	αποτελώ	6	2.9
14	"	6	2.9
15	πληθυσμός	5	2.4
16	αλλά	5	2.4
17	μου	4	1.9
18	ή	4	1.9
19	έχω	4	1.9
20	υπόβαθρο	3	1.4
21	με	3	1.4
22	μαθητής	3	1.4
23	για	3	1.4
24	-	3	1.4

Εικόνα 2 Λίστα συχνότητας των λημμάτων που βρίσκονται δεξιά του λήμματος μετανάστης (Χρονική περίοδος 2000-2008).

kathimerini.gr	αλλεύσεων και στην αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, διαπιστώθηκε ότι οι	μετανάστες	αποτέλεσαν προωθητική δύναμη. Τυπικό παράδειγμα αποτελεί η σου.
kathimerini.gr	ζυμένα. Με μισθούς κατά 40% χαμηλότερους από εκείνους των Ελλήνων, οι	μετανάστες	απασχολούνται σε χαμηλά αμειβόμενα επαγγέλματα - κατά 90% λόγω
kathimerini.gr	και επίσης υψηλότερο από το αντίστοιχο των Ελλήνων (16%). Επιπλέον, οι	μετανάστες	απασχολούνται κυρίως ως ανειδίκευτοι εργάτες ή εργάτες παραγωγής
tovima.gr	ελούν την κύρια αιτία ανεργίας στη χώρα μας. Αν πάρουμε υπόψη μας ότι οι	μετανάστες	αμείβονται πολύ πιο χαμηλά από τους εγχώριους εργάτες και ότι συνήθι
kathimerini.gr	του ΟΟΣΑ για την οικονομική επίδραση της μετανάστευσης στην Ελλάδα, οι	μετανάστες	συγκεντρώνονται στη γεωργία, τις οικιακές υπηρεσίες και τις κατασκευ
tanea.gr	TS 25/11/2008 17:16 Λένε κάποιοι ότι δεν τρέχει και τίποτα αν ψηφίσουν οι	μετανάστες	αφού και στην Γερμανία ψηφίζουν. Η διαφορά είναι ότι οι μετανάστες σ
tanea.gr	πι οι έλληνες του εξωτερικού μιλάνε εκ του ασφαλούς, διότι στο εξωτερικό οι	μετανάστες	δεν προκαλούν. Μάλλον, ξεχνάς ότι πριν δύο χρόνια έκαψαν τα πρόσσ
kathimerini.gr	ονητικοί από τους νεότερους. "Αυτό συμβαίνει", εξηγεί ο κ. Κασίμης, "διότι οι	μετανάστες	στηρίζουν τους ηλικιωμένους που μένουν μόνοι τους σε πολλές αγροτι
kathimerini.gr	ρα είναι τα σοβαρά κενά της ελληνικής υπαίθρου που ήρθαν να καλύψουν οι	μετανάστες	στην Ελλάδα: έλλειψη εργατικών χεριών στα χωράφια, δημογραφική κ
tanea.gr	ουν οι μετανάστες αφού και στην Γερμανία ψηφίζουν. Η διαφορά είναι ότι οι	μετανάστες	στην Γερμανία δεν προέρχονται από χώρες που έχουν εδαφικές διεκδι
kathimerini.gr	και 15.000 για τους αλλοδαπούς). Συγχρόνως, για τα επόμενα 20 χρόνια οι	μετανάστες	θα τροφοδοτούν τα ασφαλιστικά ταμεία, χωρίς να λαμβάνουν αντίστοι
tovima.gr	η αντιλήψεις αυτές, ποιοι είναι οι μύθοι και ποια η πραγματικότητα; Φταίνε οι	μετανάστες	για την ανεργία και την εγκληματικότητα; Ποιες είναι οι αντιλήψεις στα κ
tovima.gr	10 μέχρι 1.000.000. Λιγότεροι ή περισσότεροι από τους αριθμούς αυτούς, οι	μετανάστες	αποτελούν αναντίρρητα μια κρίσιμη μάζα της σύγχρονης ελληνικής κοι
kathimerini.gr	μένει χωρίς ολοκληρωμένη και συνεπή μεταναστευτική πολιτική, παρότι οι	μετανάστες	αποτελούν περίπου το 8% του πληθυσμού και το 10% του εργατικού δι
tovima.gr	ες αγοροκρατικές κοινωνίες της Δύσης. Ας ξεκινήσουμε από τον μύθο ότι οι	μετανάστες	αποτελούν την κύρια αιτία ανεργίας στη χώρα μας. Αν πάρουμε υπόψη
tovima.gr	ατες μελέτες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι από οικονομικής πλευράς οι	μετανάστες	συμβάλλουν στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, ενώ τα στατιστι

Εικόνα 3 Δείγμα του συμφραστικού πίνακα με λέξη-κλειδί μετανάστης (Χρονική περίοδος 2000-2008).

22	①	kathimerini.gr	ει την αγγελία του θανάτου του, παρά κατόπιν διαβήματος- δεν απέκτησε ποτέ	προσφυγική	στέγη, που ειδικαίτου. Θυμούμαι, όμως -και το έχω κάποτε ξαναγράψει- ότι ότ
23	①	kathimerini.gr	ης 7ης Σεπτεμβρίου 1999. Σύμφωνα με στοιχεία του ΥΠΕΧΩΔΕ, περίπου 400	προσφυγικά	σπίτια κατέρρευσαν ή χαρακτηρίστηκαν κόνκινα, με αποτέλεσμα να κατεδαφισ
24	①	kathimerini.gr	υπόγεια και χαμηλούς ορόφους κακοσυντηρημένων πολυκατοικιών, σε παλιά	προσφυγικά	, σε αυθαίρετα, σε ερειπωμένα εργοστάσια, ανακατεμένοι με τους ντόπιους (α
25	①	tovima.gr	που 4.000-5.000 μετανάστες, μεγάλος αριθμός των οποίων βρίσκει στέγη στα	προσφυγικά	. Για όλους, ντόπιους και ξένους, οι συνθήκες είναι πρωτόγονες. Έχουν μόνο τα
26	①	tovima.gr	ιου δευτέρου ορόφου του σπιτιού της, που κτίστηκε πριν από 80 χρόνια. Ζει στα	προσφυγικά	της Νίκαιας, στις πλινθόκτιστες διώροφες "πολυκατοικίες" της δεκαετίας του '20
27	①	kathimerini.gr	εσμα να κατεδαφιστούν. Ο σεισμός έδειχνε να είναι το τελευταίο χτύπημα στα	προσφυγικά	της περιοχής, όσα επέζησαν από τον σεισμό του 1981 και τα διαδοχικά κύματα
28	①	tovima.gr	ποπτεία των οποίων ανήκει η περιοχή. "Δεν έχουμε σημαντικά κρούσματα στα	προσφυγικά	και κάποιες κλοπές, που γίνονται κατά διαστήματα, δεν είναι από όσους μένουν
29	①	tovima.gr	ΩΔΕ. Ο φόβος των ξένων Η κυρία Σταυρούλα και ο κ. Νίκος παντρεύτηκαν στα	προσφυγικά	και έζησαν πάντα εδώ. Στα 73 του χρόνια πια ο κ. Νίκος, όπως και οι υπόλοιποι
30	①	kathimerini.gr	μεμονωμένα διατηρητέα κτίρια, χαμένα δίπλα στις πολυώροφες κατοικίες... Ο	προσφυγικός	οικισμός του Δήμου Νέας Φιλαδέλφειας κατασκευάστηκε στις αρχές της δεκαε
31	①	kathimerini.gr	περιβόρων δύο χρόνια αργότερα (ΦΕΚ 646Δ, 25.6.2003). Ο παραδοσιακός	προσφυγικός	οικισμός της Νέας Φιλαδέλφειας εκτείνεται από τη Χαλκηδόνα μέχρι τη Νέα Μά
32	①	tovima.gr	στευση, μέσω της οικονομικής ανάπτυξης που δημιουργεί - και στον χώρο της	προσφοράς	και σε αυτόν της ζήτησης -, μειώνει παρά αυξάνει την ανεργία στη χώρα μας. Οι
33	①	tanea.gr	διέλευση των πεζών; Γνωρίζετε, ότι οι δρόμοι και οι πλατείες της περιοχής μας,	προσφέρουν	καθημερινό τόπο ύπνου και αποχωρητηρίων σε εξαθλιωμένους και μεθυσμέν
34	①	kathimerini.gr	με στόχο την παραμονή και επένδυση των αποταμιεύσεών τους στην Ελλάδα. Προσφέρουν	προσφέρουν	περισσότερα Τις κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις της έλευσης των μετα
35	①	kathimerini.gr	ο έκανε. Αφίσε να μιλήσει γι' αυτόν η συνέχεια. Η συνέχεια ήταν ότι και μετά τις	προσφυγικές	διώροφες μονοκατοικίες κατά μήκος της Λεωφ. Συγγρού (δισσώζεται μία, αφού
36	①	kathimerini.gr	ειναν: - Βρε Μιχάλη, κατεβάζουμε που κατεβάζουμε του κόσμου το υλικό για τις	προσφυγικές	κατοικίες, άσε να σου φτιάξουμε μια δική σου στο Ψυχικό. Δεν θα σου στοιχίσει
37	①	kathimerini.gr	εμβρίου 2003 ο κ. Κώστας Κύρκος τα ακόλουθα: "Έχουν γραφεί πολλά για τις	προσφυγικές	αυτές πολυκατοικίες, όπου, από το '35, έχουν γεννηθεί, μεγαλώσει και γεράσει
38	①	kathimerini.gr	η τη φωτιά). Υστερα από έναν πρόλογο, για τις οργανώσεις, αρχιτεκτονικές και	προσφυγικές	που στηρίζουν τις 70 οικογένειες που εξακολουθούν να μένουν εκεί, γράφει, σ
39	①	tovima.gr	ανχωρίς να τα κρεμίσουν". Οι παρεμβάσεις που δεν έγιναν Η ανάπλαση των	προσφυγικών	, "ίσως το πλέον μεγαλεπήβολο, αν τελικά προχωρήσει, έργο κοινωνικής υποδ
40	①	tovima.gr	ίντα εδώ. Στα 73 του χρόνια πια ο κ. Νίκος, όπως και οι υπόλοιποι κάτοικοι των	προσφυγικών	, δεν περιμένει να αλλάξει κάτι. "Τα σπίτια έπαθαν μεγάλες ζημιές από τον σεισ

Εικόνα 4 Δείγμα του συμφραστικού πίνακα του λήμματος πρόσφυγας (Χρονική περίοδος 2000-2008).

	lemma	Frequency	↕ Freq. / M
1	ο	3,431	1,651.3
2	και	1,027	494.3
3	παράνομος	358	172.3
4	σου	284	136.7
5	υπουργός	248	119.4
6	[number]	217	104.4
7	υπουργείο	141	67.9
8	οικονομικός	122	58.7
9	νόμιμος	115	55.3
10	"	95	45.7
11	,	93	44.8
12	-	81	39.0
13	παράτυπος	75	36.1
14	—	69	33.2
15	νέος	62	29.8
16	.	59	28.4
17	επίτροπος	56	27.0
18	χιλιάδα	55	26.5
19	ροή	50	24.1
20	οργανισμός	50	24.1
21	)	49	23.6
22	/	48	23.1
23	είμαι	46	22.1

Εικόνα 5 Λίστα συχνότητας των λημμάτων που βρίσκονται αριστερά του λήμματος *μετανάστης* (Χρονική περίοδος 2009-2018).

	lemma	↓ Frequency	Freq. / M
1	,	1,144	550.60
2	και	973	468.30
3	.	898	432.20
4	στου	609	293.11
5	που	523	251.71
6	πολιτική	489	235.35
7	ροή	359	172.78
8	"	276	132.84
9	από	258	124.17
10	ο	247	118.88
11	είμαι	167	80.38
12	πολιτικός	157	75.56
13	δεν	130	62.57
14	σε	121	58.24
15	να	120	57.75
16	με	98	47.17

Εικόνα 6 Λίστα συχνότητας των λημμάτων που βρίσκονται δεξιά του λήμματος *μετανάστης* (Χρονική περίοδος 2009-2018).

581		elassonanews.gr	ήλαβε για άλλη μια φορά ότι το προσφυγικό -	μεταναστευτικό	είναι ένα πρωτόγνωρο ζήτημα. Η κα Καλογή
582		protothema.gr	είξε Τη βεβαιότητά τους ότι το προσφυγικό -	μεταναστευτικό	θα διαρκέσει χρόνια εξέφρασαν οι δύο υπου
583		kathimerini.gr	ην άποψη της εφημερίδας Το προσφυγικό -	μεταναστευτικό	συζητήθηκε χθες στο Πολιτικό Συμβούλιο το
584		lesvosnews.net	στην ημερίδα της Ν.Δ. για το προσφυγικό -	μεταναστευτικό	Παρασκευή, 17/11/2017 Πολιτική Η Περιφε
585		lesvosnews.net	ται η σειρά μας". Η αιτία για το προσφυγικό -	μεταναστευτικό	πρόβλημα έχει ονοματεπώνυμο. Είναι οι επε
586		lesvosnews.net	ται η σειρά μας". Η αιτία για το προσφυγικό -	μεταναστευτικό	πρόβλημα έχει ονοματεπώνυμο. Είναι οι επε
587		efsyn.gr	ων πολιτικών αρχηγών για το προσφυγικό -	μεταναστευτικό	πρόβλημα. Η efsyn.gr θεωρεί αυτονόητο ότι
588		lesvosnews.net	ς συζήτησης ήταν το οξυμένο προσφυγικό -	μεταναστευτικό	πρόβλημα, ενώ αναδείχθηκε και η αλληλεγγ
589		kathimerini.gr	αν ιδιαίτερα αρνητικά από το προσφυγικό -	μεταναστευτικό	ζήτημα, παρουσιάζοντας σημαντικές μειώσε
590		kathimerini.gr	ας, σε τουριστικό επίπεδο το προσφυγικό -	μεταναστευτικό	ζήτημα συνιστά προφανώς κρίση και για τον
591		rizospastis.gr	που εμπλέκουν πιο βαθιά το προσφυγικό -	μεταναστευτικό	ζήτημα στους ανταγωνισμούς των ιμπεριαλι
592		lesvosnews.gr	η κα. Καλογήρου τόνισε ότι το προσφυγικό -	μεταναστευτικό	ζήτημα μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με συ
593		naftemporiki.gr	ς Διαχείρισης Κρίσεως για το προσφυγικό -	μεταναστευτικό	ζήτημα, που θα συνεδριάζει υπό την προεδρ
594		naftemporiki.gr	τεσήμανε αναφερόμενος στο προσφυγικό -	μεταναστευτικό	ζήτημα ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Προκό
595		deliastis.gr	πολύπλοκο πρόβλημα με το προσφυγικό -	μεταναστευτικό	σε Λέσβο. Δεν υπάρχει χώρος στα Συμβού

Εικόνα 7 Δείγμα του συμφραστικού πίνακα του λήμματος *μετανάστης* (Χρονική περίοδος 2009-2018).

801		tovima.gr	άλλων, τις εξής καινοτομίες που αφορούν το μεταναστευτικό	Κώδικας: -- Ευνοϊκότερη αντιμετώπιση μετανα
802		tovima.gr	αστευτική πολιτική. Μόνιμα διαχειριζόταν το μεταναστευτικό	με προχειρότητα και ερασιτεχνισμό. Τις συνέ
803		tovima.gr	λτική ενοποίηση η Ελλάδα βουλάζει απο το μεταναστευτικό	με χιλιάδες πρόσφυγες παγιδευμένους στη χ
804		protothema.gr	ε ακόμη πως δεν πρόκειται να ανταλλάξει το μεταναστευτικό	με το οικονομικό ζήτημα, τονίζοντας ότι δεν θ
805		kosnews24.gr	η αποφασιστικότητα να αντιμετωπίσουμε το μεταναστευτικό	με όρους ανθρωπισμού αλλά και με όρους εθ
806		tovima.gr	ωπαϊκού προβλήματος - για να ανακόψει το μεταναστευτικό	κύμα που αναμένεται να οξυνθεί τους επόμεν
807		efsyn.gr	ι άρχισε να μετατρέπεται κατά κύριο λόγο σε μεταναστευτικό	κύμα. Υπήρξε μια ανατροπή. • Πώς αντέδρα
808		tovima.gr	λληνική κυβέρνηση προκάλεσε όλο αυτό το μεταναστευτικό	κύμα από το Γενάρη του 15 και μετά. Γιατί πρ
809		tovima.gr	ι 40 χρόνια μετά το 1975, όταν σταμάτησε το μεταναστευτικό	ρεύμα που είχε ξεκινήσει με την υπογραφή τ
810		tanea.gr	πτικό να πιστεύουμε ότι θα σταματήσουμε το μεταναστευτικό	ρεύμα, εκείνους δηλαδή που αναζητούν μια κ
811		youmagazine.gr	ιόμés και τα κέντρα φιλοξενίας. Πίσω από το μεταναστευτικό	ρεύμα κρύβονται τεράστια οικονομικά και γε
812		protothema.gr	σένα Με τις αξίες σου. Τιμές ένεκεν. αυτό το μεταναστευτικό	ρεύμα στην Ευρώπη που οφείλετε; Οφείλετε
813		tovima.gr	θραίος, ο κάθε έμπορας ναρκωτικών". Για το μεταναστευτικό	συζητάμε εδώ, όχι για το κόμμα σου. Μπέρδε
814		tovima.gr	. Ευρώπης, σχετικά με το προσφυγικό και το μεταναστευτικό	θέμα, τα οποία προκαλούν μεγάλο φόβο στις
815		lesvosnews.net	υποστήριξε ότι όλα αυτά συμβαίνουν ενώ το μεταναστευτικό	θέμα "δεν είναι πλέον εκρηκτικό. Το 2017 είχα

Εικόνα 8 Δείγμα του συμφραστικού πίνακα του λήμματος *μετανάστης* (Χρονική περίοδος 2009-2018).

	lemma	↓ Frequency Freq. / M	
1	ο	2,330	1,121.41
2	[number]	485	233.43
3	και	261	125.62
4	σου	169	81.34
5	χιλιάδα	119	57.27
6	πολύς	93	44.76
7	αριθμός	57	27.43
8	"	56	26.95
9	φιλοξενία	55	26.47
10	σε	53	25.51
11	για	52	25.03
12	υποδοχή	42	20.21
13	Σύρους	38	18.29
14	.	38	18.29
15	,	38	18.29
16	πολιτικός	36	17.33
17	είμαι	34	16.36

Εικόνα 9 Λίστα συχνότητας των λημμάτων που βρίσκονται δεξιά του λήμματος *πρόσφυγας* (Χρονική περίοδος 2009-2018).

201	i	avgi.gr	ότι από την αρχή του έτους μέχρι σήμερα 700.000 πρόσφυγες και μετανάστες έφτασαν στη χώρα μας μέσω της θαλάσσης
202	i	naftemporiki.gr	στατιστικά, το 2015, έχουν αφιχθεί πάνω από 700.000 πρόσφυγες στη χώρα μας, με τα νούμερα να αυξάνουν μέρα με τη μέρα
203	i	kathimerini.gr	η Μόρια πάνω από 4.000 άτομα. Σχεδόν 800.000 πρόσφυγες και μετανάστες εισήλθαν στην Ελλάδα το ενδεκάμηνο
204	i	tovima.gr	στατιστικές του διαστάσεις. Περισσότεροι από 800.000 πρόσφυγες πέρασαν από το κέντρο της πρωτεύουσας. Κληθήκαμε να τους φιλοξενήσουμε
205	i	protothema.gr	αριθμός του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, περίπου 10.000 πρόσφυγες και μετανάστες βρίσκονται διασκορπισμένοι στα ελληνικά νησιά
206	i	pireasnews.gr	μετά από άλλη υποδομή, διαχειρίστηκε πάνω από 10.000 πρόσφυγες και μετανάστες. Το Λιμεναρχείο ΛΕΡΟΥ με 30 στελέχη
207	i	tvxs.gr	το ταξίδι τους στη δυτική Ευρώπη. Έως και 10.000 πρόσφυγες αναμένεται να περάσουν στη διάρκεια της ημέρας
208	i	naftemporiki.gr	επιστρέφοντας πως "κάποιες φορές ακόμη και 10.000 πρόσφυγες μέσα σε μία ημέρα εισέρχονται απροειδοποίητα στην Ελλάδα"
209	i	tovima.gr	Το 2015 πέρασαν από το ΠΙΚΠΑ περίπου 20.000 πρόσφυγες , ενώ συνολικά από το 2012 ως σήμερα οι πρόσφυγες που πέρασαν από το ΠΙΚΠΑ
210	i	naftemporiki.gr	στην μερικές ημέρες ότι η Βρετανία θα δεχθεί 20.000 πρόσφυγες τα επόμενα πέντε χρόνια. Όμως πολλοί διαδηλωτές έχουν συγκεντρωθεί
211	i	protothema.gr	πλέον έως το τέλος του 2017 περισσότεροι από 20.000 πρόσφυγες θα έχουν μετεγκατασταθεί στην Ευρώπη. Είναι σαφές ότι η Ελλάδα
212	i	naftemporiki.gr	πλέον, στα πέντε νησιά και να εγκατασταθούν 20.000 πρόσφυγες με επιδότηση ενοικίου από την Ε.Ε. και την Υπατη Αρμοχία
213	i	tanea.gr	στην ανακατανομή εντός της ΕΕ λειτουργεί: 120.000 πρόσφυγες προβλεπόταν να μεταφερθούν από την Ελλάδα και να εγκατασταθούν

Εικόνα 10 Δείγμα του συμφραστικού πίνακα του λήμματος *πρόσφυγας* (Χρονική περίοδος 2009-2018).

	lemma	↓ Frequency	Freq. / M
1	κρίση	396	190.59
2	ροή	330	158.83
3	και	220	105.88
4	,	145	69.79
5	ζήτημα	119	57.27
6	.	116	55.83
7	καταυλισμός	84	40.43
8	-	57	27.43
9	"	57	27.43
10	κύμα	51	24.55
11	—	46	22.14
12	ο	40	19.25
13	ρεύμα	39	18.77
14	συνοικισμός	31	14.92
15	συμφωνία	31	14.92
16	πρόβλημα	30	14.44
17	πληθυσμός	29	13.96

Εικόνα 11 Λίστα συχνότητας των λημμάτων που βρίσκονται δεξιά από τον τύπο *προσφυγικός* (Χρονική περίοδος 2009-2018).